Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Орисдва

281.6
О-83

C арм-к 6058 281.6 О-83 -1- 04 NOV 2009

ՕՐԱԳԻՐ

Վերաստուգիչ մասնաժողովի, Նշանակուած Նախիջևանի և Բեսարաբիայի Թեմակալ առաջնորդից՝ ստուգելու Պետերբուրգի Հայոց եկեղեցիների գոյքերի կառավարութեան Խորհրդի 1904 տարուայ հաշիւը և նոյն եկեղեցիների գումարները և այլ ինչքը։

Վերաստուգիչ մասնաժողովը, յանձինս նախագահ Գրիգոր Տիգրանեանի և Բարայեան և Գ. Եւանգուլեան անդամների, զննելով եկեղեցական խորհրդի 1904 թ. տարեկան հաշիւը, գրքերի (գանձարան և օրագիր խորհրդի 1904 թ. գլխաւոր գիրքը 1904 թ.) և վաւերագրների համեմատութեամբ (գանձարանական տեղեկագիրներ, վարձուած շինութեանց պայմանագիրներ, խորհրդի արձանագրութիւններ, վճարման թերթեր և արդարացուցիչ վկայաթղթեր — ստորագրութիւնք, ստացագիրք, հաշուաթղթեր և այլն, նմանապէս Պետական բանկի ապահովագրներ՝ այնտեղ զետեղուած տոկոսաբեր թղթերի համար, և ընթացիկ հաշուի գրքոյկը) գտաւ, որ հաշիւը կազմուած է կանոնաւոր, գրքերը պահւում են հոգածութեամբ և ամենայն կարգով, վաւերագրները ներկայ են վայելուչ անթերութեամբ։

Վերաստուգիչ մասնաժողովը պարտք է համարում յայտնել իր հայեցողութիւնները Խորհրդի գործավարութեան և գործունէութեան առանձին առանձին հարցերին վերաբերեալ։

1) Պետերբուրգի և Մոսկուայի հայոց եկեղե-

ցիների Խորհուրդների հրահանգի § 1. բ. յօդուածի հիմամբ՝ խորհրդի պարտաւորութիւնն է —պահել ճշգրիտ և մանրամասն ցուցակ եկեղեցապատկան շարժուն և անշարժ գոյքերի, նշանակելով նոցա արժողութիւնը: Չնայելով, որ 1903 թ. վերստուգիչ մասնաժողովը իր հաշւում նկատողութիւն էր արել որ հրահանգի յիշեալ պահանջը անկատար է մնացած խորհրդի կողմից, և որ անկարելի է ստուգել եկեղեցական ամբողջ կայքը և բաղդատել հաշուեկշռի թուանշանները հաշուետուութեան մէջ, մինչև այժմ յիշուած ցուցակագիրը չէ տնօրինած:

2) Նոյն մասնաժողովը 1903 թ. նկատելով, որ տոկոսաբեր թղթերի մէջ, որ կազմում են եկեղեցու դրամագլուխը, կան Ազնուական կալուածական բանկի գրաւական թերթերը 106,200 ռ. գումարի, որ $3^1/_2\%$ են բերում, ցանկալի է համարել՝ այդ գումարը ամբողջովին վեր ածել մասնաւոր հողային բանկերի գրաւական թերթերի:

3) Ներկայ վերստուգիչ մասնաժողովը, միանգամայն համակարծիք լինելով յիշեալ մասնաժողովին և ի հաստատութիւն այդօրինակ կարծիքի հիմնաւորութեան, անհրաժեշտ է համարում առաջ բերել հետևեալ հաշուատեսութիւնը, որ ակներև ցոյց է տալիս, թէ որպիսի վնաս է կրում եկեղեցական դրամագլուխը, զետեղուած լինելով սակաւաշահ ֆոնդերում:

Եթէ յիշեալ 106,200 ռ. գումարը դարձնենք Խերսոնի հողային բանկի (օրինակի համար) գրա-

ւական թերթերի կամ 1905 թ. Ներքին փոխառութեան 5% թղթերի, կստանանք հետևեալ հաշիւը:

ԸՍՏ ԿՈՒՐՍԻ 2 ՄԱՅԻՍԻ 1905 Թ

Ազնուական հողային բանկի $3^1/_2\%$ գրաւաթերթերը 106 200 ռ. անուանական 78,5==83.367

	$4^1/_2\%$ Գրաւաթերթ Խերսոնի հող. բանկի		5% Ներքին փոխառութեան	
	Ռուբ.	Կոպ.	Ռուբ.	Կոպ.
99.500 անուան. ըստ 83.	82.585	—	—	—
86.000 „ „ 96.	—	—	82.560	—
$4^1/_2\%$ { $\%$ 30 օրուայ 379 ռ. 12 կ.	—	—	—	—
5% կոմիսս. . 18 ռ. 65 կ.	354	47	—	—
Նոյնը 5%	—	—	358	33
կոմիսիա . . . . . $1/8$	124	37	107	50
կուրտ. . . . . . $1/10$	82	58	82	56
մարկ.	—	05	—	05
	83.146	47	83.108	44
Վաճարման ծախք*)	216	11	216	11
	83.362	58	83.324	55
Մնացորդ	4	42	42	45

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔ

$3^1/_2\%$ թղթերից 3.717 ռ.
$4^1/_2\%$ „ 4.253 ռ. 62 կ. այսինքն 536 ռ. 62 կ. աւելի.
5% „ 4.300 ռ. „ 583 ռ. „

*) 106.200 ռ. կոմիսիա $1/8$ 132 ռ. 75 կ.
83.367 ռ. կուրտ. $1/10$ 83 ռ. 36 կ.
216 ռ. 11 կ.

08.11.2013 8639

Այսպէս՝ ի դէպ եթէ այդ դրամագլուխը Խերսոնի հողային բանկի գրաւական թերթերի վերածուէր եկեղեցու տարեկան արդիւնքը կ'աւելանայ 536 ռ. 62 կ. իսկ եթէ Ներքին փոխառութեան թղթերի՝ 583 ռ.—մի գումար, որով կարելի է թերեւս երկու թոշակաւոր խնամել։

3) Վերաստուգիչ մասնաժողովը և ներկայ հաշուետարին չի կարող չարձանագրել, որ այնքան կարեւոր և էական վաւերագրներ, որպիսին են Խորհրդի համար նիստերի արձանագրութիւնները՝ առաջին կիսամեակինը պակաս են, մի հանգամանք, որ բնաւ ներել չի կարելի։

4) Խորհրդի որոշմամբ 1904 թ. 24 մայիսի, համալսարանի ազատ ունկնդիր Մանուկեանին նշանակուած է «օժանդակութեան ուսանողներին» գումարից ամսական 15 ռ. ի արիտուր առանձին աշխատութեան», ցնոր տնօրինութիւն խորհրդի։ Այս կարգադրութիւնը չի կարելի կանոնաւոր համարել, որովհետև եթէ Մանուկեանը խորհրդի որևէ պատուէրն է կատարում, նրա տրուելիք գումարը իբրև «օժանդակութիւն ուսանողի» չէ հաշուելու, այլ որպէս վարձատրութիւն, վճար աշխատանքի և ոչ մի կերպ ի հաշիւ այն գումարի, որ իր յատուկ նպատակն ունի։

5) Հանգստարանի տան շինութեան հաշիւը տակաւին պատրաստ չէ, չնայելով, որ խորհուրդը դեռ ևս 1904 թ. յունիսի 9-ին արել է հարկաւոր կարգադրութիւն։

ՊԵՏ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос Библиотека
ՀՍՍՌ—Арм ССР
им. А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
60150-67

6). Վերաստուգիչ մասնաժողովը ցանկալի է համարում, որ սոյն արձանագրութիւնը տպագրուի կից խորհրդի հաշուին, և որ նախկին տարերի վերաստուգիչ մասնաժողովների արձանագրութիւնները նոյնպէս տպագրուէին և ցրուէին Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների ծխականներին։

Նախագահ մասնաժողովի Գր. Տիգրանեան

Է. Բաբայեան

անդամներ

Գր. Եւանգուլեան

Մայիս. 1905 թ.

ԽՈՐՀՐԴԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՍՏՈՒԳԻՉ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ.

Խորհուրդը քննելով վերաստուգիչ մասնաժողովի օրագիրը 1904 թ. տարեկան հաշուին վերաբերեալ գտաւ.

1) Այն նկատողութիւնը, որ անշարժ և շարժուն գոյքի ցուցակը դեռ անպատրաստ է, չէ հարկադրում խորհրդին որևէ միջոցի ձեռնարկել, քանի որ ըստ որոշման խորհրդի 1905 թ. 23 փետրուարի պատուիրած է Խորհրդի երկու անդամներին կազմել շարժուն գոյքի ցուցակը, իսկ անշարժ կայքի իրաւական թղթերը մինչև այժմ դեռ ևս յանձնուած չեն խորհրդի գործավարութեան, և նրա ցուցակը

բերւում են խորհրդի տարեկան հաշիւներում, հաշուեկշռի ակտիւում անշարժ կայքի հաշուին.

2) Ինչպէս որ խորհրդի ներկայ կազմը իր ժամանակին ուշադրութեան է առել, եկեղեցական դրամագլխի զետեղումը Ազնուական հողային բանկի $3\frac{1}{2}\%$ գրաւական թերթերում, իրաւի շահաւէտ չէ թւում, և բացատրւում է, ըստ երևոյթին, Հրահանգի § 8 պահանջմամբ: Սակայն, եթէ թեմակալ առաջնորդի թոյլտուութեամբ, խորհուրդը այդ գումարը վեր ածէր, ինչպէս որ մտադիր էր, մասնաւոր հողային բանկերի գրաւական թերթերի, կամ 1905 ռ. 5% ներքին փոխառութեան, այն ժամանակ նախ՝ եկեղեցու դրամագլուխը կորուստ կ'ունենար իր տոկոսաբեր թղթերի կուրսում, համեմատած այն գնի հետ, որով ձեռք է բերուած, անկախ այս հանգամանքից երբ սկսուեցին բանակցութիւն Ազնուական հողային բանկի հետ՝ գրաւական թերթերը փոխանակելու 1905 թ. 5% ներքին փոխառութեան հետ, պարզուեց, որ Պետական բանկը ֆոնդական թղթեր ընդունում է միմիայն ոչ աւելի քան 1500 ռ. իսկ մասնաւոր բանկերն ընդունում էին կոմիսիայով: Ահա այս հիմամբ տոկոսաբեր թղթերի նմանօրինակ փոխանակութիւնից յառաջացած շահը կասկածելի էր թւում:

3) Մանուկեանին տրուելիք օժանդակութիւնը նրա «առանձին աշխատութեան» համար չէր կարելի տալ ուրիշ աղբիւրից, այլ միմիայն ուսանողութեան յատկացրած վարկից, որովհետև յիշեալ անձի աշխատութիւնը չէ վերաբերում խորհրդի գործավարութեան և այդ հանգամանքը յիշուած է լոկ ցոյց տալու համար տրուելիք օգնութեան բացառիկ բնաւորութիւնը. և քանի որ Մանուկեանը պատկանում է ուսանողների թւին, ուստի և նրա ստանալիք օժանդակութիւնը հանւում էր համապատասխան վարկից:

4) Ճարտարապետը ներկայացրել էր դերեզմանատան շինութեան հաշիւը, բայց խորհուրդը յետ դարձրեց նրան ի լրացումն. ի նկատի առնելով, որ Ա. Թամանեանի վրայ ծանրանում են այժմ անյետաձգելի շինութեան գործեր, որ իրանց բարդութեամբ կլանում են նրա ամբողջ ժամանակը, խորհուրդը հնարաւոր չէ համարում շտապեցնելու այն գրաւոր աշխատութեան ներկայացումը: Ահա այս պատճառով, այլև ուշադրութեան առնելով, որ 1904 թ. առաջին կիսամեակի նիստերի արձանագրութեան պակասը ներկայումս ոչ մի միջոցով չէ կարելի մեկուսացնել, խորհուրդը որոշեց՝ ընդունել վերաստուգիչ մասնաժողովի օրագիրը ի գիտութիւն, առանց կարիք տեսնելու որևէ միջոցի ձեռնարկելու այդ առթիւ:

ЖУРНАЛЪ

Ревизiонной комиссiи, назначенной Начальникомъ Нахичеванско-бессарабской армяно-григорiанской епархiи, для провѣрки отчета за 1904 годъ Совѣта по управленiю имуществами С.-Петербургскихъ Армянскихъ церквей, а также суммъ и прочихъ имуществъ этихъ церквей.

Ревизiонная комиссiя, въ составѣ предсѣдателя Григорiя Θаддеевича Тигранова и членовъ Эликума Ивановича Бабаянца и Григорiя Георгiевича Евангулова, провѣривъ заготовленный Церковнымъ Совѣтомъ отчетъ за 1904 годъ и сличивъ таковой съ книгами (касса и журналъ Совѣта за 1904 г., главная книга за 1904 г.) и документами (кассовыя вѣдомости, контракты о наймѣ помѣщенiй, протоколы Совѣта, платежные листы и оправдательные къ нимъ документы: росписки, квитанцiи, счета и пр., а равно росписки Государственнаго Банка на вложенныя процентныя бумаги, книжки текущаго счета) нашла, что отчетъ этотъ составленъ правильно, книги велись тщательно и въ полномъ порядкѣ, документы имѣются въ надлежащей исправности.

Но при этомъ Ревизiонная комиссiя считаетъ долгомъ высказать слѣдующiя свои соображенiя, касающiяся отдѣльныхъ частныхъ вопросовъ дѣлопроизводства и дѣятельности церковнаго Совѣта.—

1) На основанiи п. б. § 1. Инструкцiй Совѣтамъ С.-Петербургскихъ и Московскихъ Армяно-Григорiанскихъ Церквей, на обязанности Совѣта лежитъ содержанiе точной и подробной описи церковнымъ движимымъ и недвижимымъ имуществамъ съ обозначенiемъ ихъ стоимости. Не смотря на то, что Ревизiонная комиссiя 1903 г. въ своемъ отчетѣ указала на несоблюденiе Церковнымъ Совѣтомъ требованiя приведеннаго § Инструкцiи и на невозможность провѣрки всего церковнаго имущества и сличенiя цифры баланса въ отчетѣ, до настоящаго времени указанный инвентарь не заведенъ.

2) Та же Комиссiя 1903 г., усмотрѣвъ, что въ числѣ процентныхъ бумагъ, составляющихъ капиталъ церковный, имѣются закладные листы Дворянскаго Земельнаго Банка на сумму 106.200 руб., приносящiе церквамъ $3^1/_2$%, признала желательнымъ безотлагательное обращенiе всего этого капитала въ закладные листы частныхъ земельныхъ банковъ.—

Настоящая Ревизiонная комиссiя, вполнѣ раздѣляя мнѣнiе приведенной комиссiи, и въ подтвержденiе основательности таковаго мнѣнiя, находитъ необходимымъ привести слѣдующiй расчетъ, наглядно указывающiй, какой убытокъ несетъ церковный капиталъ отъ помѣщенiя его въ малопроцентныхъ фондахъ. Если обратить упомянутые 106.200 р. въ закладные листы Херсонскаго Земельнаго Банка (примѣрно) или въ бумаги 5% внутренняго займа 1905 г., то расчетъ этотъ представится въ слѣдующемъ видѣ:

По курсу 2 мая 1905 года.

За $3^1/_2$ % заклад. листы Дворянскаго Земельнаго Банка на 106.200 р. номин. 78,5=83.367.

	$4^1/_2$% заклад. листы Херсонск. Земельн. Банка.		5% внутренняго займа.	
	руб.	коп.	руб.	коп.
За 99.500 номин. по 83.	82.585	—	—	—
„ 86.000 „ „ 96.	—	—	82.560	—
$4^1/_2$% { % за 30 дней 379 р. 12 к.	—	—	—	—
5% коммисс. 18 р. 65 к.	354	47	—	—
Тоже изъ 5%	—	—	358	33
коммисс. 1/8	124	37	107	50
куртажн. 1/10	82	58	82	56
гербов. марка. . . .	—	—	—	05
	83.146	47	83.108	44
Расходъ по продажѣ*)	216	11	216	11
	83.362	58	83.324	55
Остатокъ	4	42	24	45

СРАВНЕНIЕ ДОХОДОВЪ:

Отъ $3^1/_2$% бумагъ 3.717 р.
„ $4^1/_2$% „ 4.253 р. 62 к., т. е. болѣе на 536 р. 62 к.
„ 5% „ 4.300 р. — „ „ „ „ 583 „ — „

*) 106.200 р. комм. 1/8 132 р. 75 к.
83.367 „ курт. 1/10 83 „ 36 „
216 р. 11 к.

Такимъ образомъ при обращенiи этого капитала въ закладные листы Херсонск. Зем. Банка, ежегодная доходность церквей прибавится на 536 р. 62 к., а при обращенiи въ бумаги внутренняго займа на 583 р., на какую сумму можно содержать почти двухъ стипендiатовъ.

3) Ревизiонная комиссiя и за настоящiй отчетный годъ не можетъ не констатировать, что столь важные и существенные документы Совѣта, какъ протоколы засѣданiй, за первое полугодiе отсутствуютъ, каковое обстоятельство никоимъ образомъ не можетъ быть терпимо.

4) Постановленiемъ Совѣта отъ 24 мая 1904 г. вольнослушателю университета Манукянцу назначено „за особые труды" по 15 руб. въ мѣсяцъ впредь до особаго распоряженiя Совѣта, изъ суммъ „пособiя учащимся". — Это распоряженiе нельзя признать правильнымъ, такъ какъ если Манукянцъ исполняетъ какое-либо порученiе Совѣта, то выдачи ему должны производиться не какъ „пособiе учащемуся", а какъ вознагражденiе, плата за трудъ и ни въ какомъ случаѣ не изъ кредита имѣющаго спецiальное назначенiе.

5) Отчетъ по постройкѣ дома на кладбищѣ еще не составленъ, не смотря на то, что Совѣтомъ еще 9 iюля 1904 г. было сдѣлано соотвѣтствующее распоряженiе.

6) Ревизiонная комиссiя признаетъ желательнымъ, чтобы протоколъ ея былъ отпечатанъ въ приложенiи къ отчету Совѣта и чтобы всѣ протоколы Ревизiонныхъ комиссiй прежнихъ лѣтъ были отпечатаны и розданы прихожанамъ С.-Петербургскихъ Армянскихъ церквей.

Предсѣдатель Комиссiи *Гр. Тиграновъ.*

Члены: *Э. Бабаянцъ.*
Гр. Евангуловъ.

Мая 1905 г.

Заключенiе Совѣта по поводу замѣчанiй ревизiонной комиссiи.

Совѣтъ разсмотрѣвъ журналъ ревизiонной комиссiи по провѣркѣ отчета за 1904 годъ нашелъ:

1) что указанiе на отсутствiе точной и подробной описи недвижимому и движимому имуществу не вызываетъ необходимости въ принятiи со стороны Совѣта какихъ либо мѣръ, такъ какъ составленiе описи движимому имуществу поручено уже, согласно постановленiю отъ 23-го февраля 1905 года, двумъ членамъ Совѣта опись же недвижимому имуществу, крѣпостные акты которыхъ до нынѣ не сданы въ дѣлопроизводство Совѣта, содержится въ ежегодныхъ отчетахъ Совѣта, въ активѣ баланса по счету недвижимаго имущества;

2) что, какъ въ свое время обратилъ вниманiе наличный составъ Совѣта, помѣщенiе капиталовъ

церкви въ 3½ % закладныхъ листахъ Дворянскаго Земельнаго Банка дѣйствительно не представляется выгоднымъ помѣщеніемъ таковаго и объясняется, повидимому, требованіемъ § 8 Инструкціи, но, если бы, руководствуясь разрѣшеніемъ епархіальнаго начальника, Совѣтъ перевелъ эти суммы, какъ имъ и предполагалось, въ закладные листы частныхъ земельныхъ банковъ или въ 5% внутренній заемъ 1905 г., то во первыхъ, капиталъ церкви потерялъ бы на курсѣ имѣющихся у него % бумагъ, противъ покупной цѣны; независимо же отъ сего, при переговорахъ о замѣнѣ закладныхъ листовъ Дворянскаго Земельнаго Банка на 5% внутренній заемъ 1905 г. во время его выпуска выяснилось, что Государственный Банкъ принималъ въ продажу фондовыя бумаги лишь на сумму не свыше 1500 руб., частные же банки принимали только на комиссію. По симъ основаніямъ выгода отъ подобной замѣны % бумагъ представлялась сомнительной;

3) что выдача Манукяну пособія за особые труды не можетъ быть производима изъ иного источника, а лишь изъ кредита на пособія учащимся. т. к. помянутое лицо несетъ труды не по дѣлопроизводству Совѣта и ссылка на это обстоятельство сдѣлана Совѣтомъ только въ цѣляхъ указанія на исключительный характеръ производимаго пособія, а посему въ виду принадлежности Манукяна къ числу учащихся получаемое имъ пособіе и производится изъ ассигнованнаго на сей предметъ кредита.

и 4) что отчетъ по постройкѣ кладбищенскаго дома былъ уже представленъ архитекторомъ, но возвращенъ ему Совѣтомъ для дополнительной разработки, причемъ въ виду лежащихъ на А. И. Тамановѣ срочныхъ строительныхъ работъ поглащающихъ по сложности своей все его время, Совѣтъ не считаетъ возможнымъ торопить его представленіемъ этой письменной работы.

Вслѣдствіе сего, и принимая во вниманіе, что отсутствіе протоколовъ засѣданій Совѣта за первое полугодіе 1904 года въ настоящее время никакими мѣрами устранено быть не можетъ, Совѣтъ постановилъ: принять журналъ ревизіонной комиссіи, какъ не вызывающій никакихъ со стороны Совѣта мѣропріятій,—къ свѣдѣнію.

Гос Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм ССР
им А. Мясникяна

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 11 Августа 1905 года.
„Пушкинская скоропечатня“, Лештуковъ, 4.

C арм-к
6058

281.6
О-83

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0181161

8639